

ולא נשאר מזה הענין אלא דבר, יחייב לדבר בו מעט כדי שתשלים פונת הפרק, ואף על פי שלא רציתי להביא בו דברים פלל, אבל כבר הביא ההכרח לזה, והוא: ידיעת ה' העתידות. לפי שהיא הטענה אשר יטען עלינו בה מי שיחשב שהאדם מכרח על המשמעת והמרי, ושכל מעשי האדם אין בחירה לו בהם, הואיל ובחירתו תלויה בבחירת ה'. ואשר הביא לזאת האמונה, שהוא יאמר: זה האיש, ידע ה' בו אם יהיה צדיק או רשע, או לא ידע: הנה, אם תאמר ידע - יתחייב שיהיה מכרח על אותו המצב אשר ידעו ה' מקדם, או שתהיה ידיעתו בלתי אמתית. ואם תאמר שהוא לא ידע זה מקדם - יתחייבו הרחקות עצומות ויהרסו חומות.

שמע, אפוא, ממני מה שאמרהו, והתבונן בו מאד, כי הוא האמת בלי ספק. וזה, שכבר התבאר בהקמה האלהית, רצוני לומר: מה שאחר הטבע, שה' יתעלה אינו יודע בדעת, ולא חי בחיים, עד שיהיו הוא והדעת שני דברים, כמו האדם ודעתו, לפי שהאדם זולת הדעת והדעת זולת האדם, והם שנים. שאלו היה ה' יודע בדעת - היה מתחייב הרבוי, והיו הנמצאים הקדמונים רבים: ה', והדעת אשר בה ידע, והחיים אשר בהם הוא חי, והיכלת אשר בה הוא יכול, וכן כל תארייו. ואמנם זכרתי לך טענה קרובה להבנת המון בני האדם, אף כי הטענות והראיות אשר יבטלו זה חזקות מאד ומופתיות, והתאמת שהוא יתעלה - תארייו, ותארייו - הוא, עד שיאמר שהוא הדעת והוא היודע והוא הידוע¹, והוא החיים והוא החי והוא הממשיך לעצמו החיים, וכן שאר התאריים. ואלו ענינים קשים, אל תקנה להבינם בשלמות משתים שלש שורות מדברי, ואמנם ישגו לך מהן הידיעות בלבד. ולזה העקר הגדול לא תתיר לשון העברים לומר: חי ה', כמו שאמרו: "חי נפשד" (שמואל א א, כו), "חי פרעה" (בראשית מב, טו), רצוני לומר: שם נסמך. כי הנסמך והסומך שני דברים חלוקים, ולא יסמך הדבר לעצמו. ומפני שחיי ה' הם עצמו, ועצמו חיו, ואינם דבר אחר זולתו - לא אמרום בסמיכות, אלא אמרו: "חי ה'" (שופטים ח, יט), והפונה שהוא ודעתו דבר אחד.

למזד זמז
מאמורה

בשיתוף:

הר"ת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הלל זוליס התיורה

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

יתחייבו הרחקות עצומות - יגרמו שיבושים גדולים בעיקרי האמונה. חכמה האלוקית - מדע החכמה העוסק באלוקות. אינו יודע בדעות - משמעות הידיעה כלפי הקב"ה הוא במשמעות שונה ממה שאנחנו מכנים ידיעה.

ביאורים

בסיומה של ההקדמה, כחלק מביסוס עיקרון הבחירה החופשית, מתמודד הרמב"ם עם אחת משאלות האמונה היסודיות: שאלת 'הידיעה והבחירה'. עד כה למדנו שהאדם הוא בעל בחירה חופשית ואין הוא כפוי לעשות טוב או רע. אלא שלאור הבנה זו עולה שאלה: האם יודע ה' את העתיד? אם נאמר שכן, הלא ידיעה זו מחייבת את שלילת הבחירה מן האדם. שכן ה' יודע את עתידו של האדם כבר מעתה. ואם איננו יודע את העתיד הלא דבר זה מעיד על חיסרון כביכול בידיעת ה', דבר שלא ייתכן. אם כן השאלה ברורה: אם ישנה ידיעה אין מקום לבחירה. ואם ישנה בחירה – מהו מקומה של הידיעה? הדרך בה בוחר הרמב"ם לענות על שאלה זו מלמדת אותנו כלל חשוב בבירור שאלות האמונה. לעתים, שאלות נובעות מהנחות יסוד מסויימות. אנו מניחים הנחה ועל הנחה זו אנו מקשים קושיות שונות. אלא שלא תמיד הנחת היסוד נכונה ומדוייקת וממילא השאלות בטלות מעיקרן. אם ילד קטן ישאל למשל על הפסוק: "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" איך ה' לא מתעייף? ודאי נדחה שאלה זו בחיוב. ה' איננו כמונו ולכן הוא גם לא מתעייף כבן אנוש. וכן על דרך זו. גם בשאלת הידיעה והבחירה בוחר רמב"ם בשינוי הנחות היסוד כדרך לפתרון הבעיה. העניין הוא שידיעת ה' איננה כידענותנו. ה' לא יודע דברים על ידי למידה מבחוץ, כמונו. הוא וידיעתו דבר אחד. נשמע קשה להבנה? זה בסדר. באמת אין לנו שום יכולת להבין דבר שלא שייך לעולם המושגים שלנו. אלא שחשוב לזכור שממש כמו שה' לא מקבל את חייו מבחוץ, כמונו, כך הוא גם איננו מקבל ידיעות מבחוץ. ידיעת ה' שייכת לקטגוריה אחרת וממילא – אין סתירה בין ידיעה לבחירה.

הרחבות

1. בעל התניא הביא את דברי הרמב"ם הללו, והוסיף: "הודו לו חכמי הקבלה, כמו שכתב בפרדס מהרמ"ק, וגם לפי קבלת האר"י ז"ל יציבא מילתא וכו'" (ליקוטי אמרים, פרק ב, הגה"ה).

שאלות לדיון

האם חוית פעם מציאות שבה ידעת מה אדם קרוב לך יבחר (ילד שלך/חבר קרוב) – האם היתה לו בחירה? האם התקדמות במדעי הנפש תגיע למצב בו תוכל לחזות בוודאות את בחירותיו של האדם?

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הש"ס תש"ס תש"ס

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

למזבח יומי
מאמרים